

AVTORSKE PRAVICE ZA FOTOREPORTERJE IN FOTOGRAFE

Aktiv fotoreporterjev in fotografov - AFF
Društvo novinarjev Slovenije

14. april 2021

© Urša Chitrakar, 2021

IZJAVA

Vsebina te predstavitve je informativne narave in je namenjena seznanitvi s temeljnimi pravili in dilemami avtorskega prava. Vsa pojasnila, predstavljena v nadaljevanju, so splošne narave in ne predstavljajo pravnega nasveta ali napotkov za konkretno ravnanje. Uporaba tega gradiva je dovoljena za privatno uporabo in v drugih primerih, za katere zakon dovoljuje prosto uporabo avtorskih del. Za vse druge vrste uporabe je potrebno pridobiti dovoljenje avtorice.

PREDMET VARSTVA

AVTORSKO DELO (5. člen):

- individualna intelektualna stvaritev s področja književnosti, znanosti in umetnosti, ki je izražena na kakršenkoli način
- govornjena dela, pisana dela, glasbena dela ... , fotografska dela in dela, narejena po postopku, podobnem fotografiranju, likovna dela, arhitekturna dela, ...

NI VAROVANO KOT AVTORSKO DELO (9. člen):

- ideje, načela, odkritja
- uradna besedila z zakonodajnega, upravnega in sodnega področja
- ljudske književne in umetniške stvaritve (predelave in interpretacije ljudskih stvaritev so lahko varovane!)

NASTANEK IN TRAJANJE

- nastanejo s **samo stvaritvijo dela** v trenutku stvaritve (14. člen), zato dela ni potrebno: registrirati, označiti z znakom ©, objaviti ali reproducirati na materialnem nosilcu
- trajajo ves čas življenja avtorja + 70 let po smrti (59. člen)
- rok prične teči 1.1. tistega leta, ki sledi letu smrti avtorja oz. drugem dogodku (67. člen) – pri izračunu je treba upoštevati tudi veljavnost zakona v obdobju, ko trajajo oz. se iztečejo pravice
- posebnosti: fotografije objavljene pred 1.1.1970

AVTORSKA PRAVICA

je enovita pravica na avtorskem delu, iz katere izvira več vrst upravičenj

MORALNE AP

varujejo avtorja glede njegovih duhovnih in osebnih vezi do dela

ni se jim mogoče odpovedati, ni jih mogoče prenesti

MATERIALNE AP

varujejo premoženjske interese avtorja (avtor izključno dovoljuje ali prepoveduje uporabo svojega dela in določa pogoje, pod katerimi dovoljuje uporabo svojega dela)

DRUGE PRAVICE AVTORJA

varujejo določene interese avtorja, ki niso tipično duhovne ali ekonomske narave

MORALNE AVTORSKE PRAVICE

PRAVICA PRVE OBJAVE (17. člen)

- izključna pravica odločiti, ali, kdaj in kako bo delo prvič objavljeno

PRAVICA PRIZNANJA AVTORSTVA (18. člen)

- izključna pravica do navedbe pri objavi dela

PRAVICA SPOŠTOVANJA DELA (19. člen)

- izključna pravica upreti se skazitvi, posegu v delo ali uporabi dela, če bi to lahko okrnilo avtorjevo osebnost

PRAVICA SKESANJA (20. člen)

- izključna pravica avtorja, da imetniku materialne avtorske pravice prekliče že preneseno pravico

MATERIALNE AVTORSKE PRAVICE

PRAVICA REPRODUCIRANJA (23. člen)

uporaba dela v telesni obliki

PRAVICA DISTRIBUIRANJA (24. člen)

PRAVICA DAJANJA V NAJEM (25. člen)

uporaba primerkov avtorskega dela

PRAVICA PREDELAVE (33. člen)

PRAVICA AVDIOVIZUALNE PRIREDBE (104. člen)

uporaba dela v spremenjeni obliki

MATERIALNE AVTORSKE PRAVICE

PRAVICE PRIOBČITVE JAVNOSTI (26. do 32.a člen)

vse vrste uporabe dela v netelesni obliki

- javno izvajanje (književna, glasbena, odrska dela)
- javno prenašanje
- javno predvajanje s fonogrami ali videogrami
- javno prikazovanje (priobčitev fotografije javnosti s tehničnimi sredstvi)
- radiodifuzno oddajanje
- radiodifuzna retransmisija
- sekundarno radiodifuzno oddajanje
- dajanje na voljo javnosti (delo dostopno javnosti po žici ali brezžično, na način, ki omogoča posamezniku dostop do njega s kraja in v času, ki si ju sam izbere)

UPORABA AVTORSKIH DEL

TEMELJNO PRAVILO

21. člen ZASP:

- uporaba avtorskega dela je dopustna le, če je avtor v skladu z zakonom in pod pogoji, ki jih je določil prenesel ustrezno avtorsko pravico
- nedovoljena uporaba avtorskega dela pomeni kršitev avtorske pravice, razen v primerih, ki jih določa zakon (vsebinske omejitve avtorskih pravic)

POGODBE O PRENOSU AVTORSKIH PRAVIC

- splošna pravila glede sklepanja, veljavnosti in prenehanja pogodb ureja Obligacijski zakonik (OZ)
- poleg splošnih pravil za pogodbe o prenosu avtorskih pravic veljajo posebna pravila po ZASP:
  - avtorska pravica kot celota ni prenosljiva (69. člen)
  - moralne pravice niso prenosljive (70. člen)
  - avtor lahko na drugo osebo prenese samo posamične materialne pravice (70. člen)

OMEJITVE PRENOSA MATERIALNIH PRAVIC

- **vsebinske** (izključni ali neizključni prenos, obseg prenosa, vrste pravic)
- **prostorske** (npr. Slovenija, EU, svet)
- **časovne** (npr. 3, 5, 10 let, za ves čas trajanja pravic)
- **nadaljnji prenos pravic na tretje osebe** (ni dovoljen, razen z izrecnim dovoljenjem avtorja)

DOMNEVE GLEDE OBSEGA PRENOSA

75. člen ZASP:

- če ni z zakonom ali s pogodbo določeno drugače, je prenos neizključen, velja samo za RS in velja za čas, ki je običajen
- če ni določeno, katere pravice in v kakšnem obsegu se prenašajo, so prenesene tiste pravice in v takem obsegu, kot je bistven za dosego namena pogodbe

OBLIČNOST

80. člen ZASP

- pogodbe, s katerimi se prenašajo materialne avtorske in druge pravice, morajo biti v pisni obliki
- ne glede na to so ustno sklenjene pogodbe veljavne, vendar se sporne ali nejasne določbe vedno razlagajo v korist avtorja
- za avtorje je torej bolje, da ne podpišejo nobene pogodbe, kot pa da podpišejo pogodbo, ki je za njih neugodna ali je ne razumejo

AVTORSKI HONORAR IN NADOMESTILO

81. in 82. člen ZASP:

- lahko se določi v fiksnem znesku (pavšalu) ali kot procent od dohodka iz prodaje dela, ali kot kombinacijo obojega (uporabnik mora voditi evidenco ustvarjenega dohodka)
- če avtorski honorar ali nadomestilo nista določena v pogodbi, se določita po običajnih plačilih za določeno vrsto del
- kaj je običajen honorar se presoja glede na obseg in trajanje uporabe ter druge okoliščine primera – v praksi težko dokazati (!)

NAROČENO AVTORSKO DELO

90. člen ZASP:

(1)

Z avtorsko pogodbo o naročilu se avtor zaveže ustvariti določeno delo in ga izročiti naročniku, naročnik pa se zaveže, da mu bo za to plačal honorar.

...

(3)

Avtor obdrži avtorsko pravico na naročenem delu, razen pravice distribuiranja, če ni s tem zakonom ali s pogodbo drugače določeno.

(!!!) drugače v ZDA in GB (commissioned work / work for hire)

AVTORSKO DELO IZ DELOVNEGA RAZMERJA

101. člen ZASP:

Kadar delo ustvari delojemalec pri izpolnjevanju svojih obveznosti ali po navodilih delodajalca, se šteje, da so materialne avtorske pravice in druge pravice avtorja na tem delu izključno prenesene na delodajalca za deset let od dokončanja dela, če ni s pogodbo drugače določeno.

Primer drugačne ureditve:

Kadar avtor pri izpolnjevanju svojih obveznosti po tej pogodbi ustvari avtorsko delo, se šteje, da so materialne avtorske pravice in druge pravice avtorja v smislu določila ZASP, ki ureja avtorsko delo iz delovnega razmerja, na tem delu izključno ter časovno in teritorialno neomejeno, v neomejeni nakladi in s pravico nadaljnjega prenosa na tretje osebe, prenesene na delodajalca.

PRIMERI POGODBENIH DOLOČIL IZ PRAKSE FOTOREPORTERJEV

Primer 1:

S pogodbo prenaša avtor na naročnika vse materialne avtorske pravice iz 23. do 33. člena ter pravico iz 104. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (ZASP) vključno z elektronskim, videografskim in fonografskim zapisom (76. člen ZASP).

Avtor dovoljuje prenos materialnih avtorskih pravic na tretje osebe.

Prenos avtorskih pravic iz prejšnjega odstavka je izključen in velja za nedoločen čas, za območje Slovenije in za vse druge države.

Primer 2:

Vse moralne avtorske pravice za avtorsko delo po tej pogodbi pripadajo avtorju, vse pravice izkoriščanja, razpolaganja in ostale materialne pravice za avtorsko delo po tej pogodbi pa se enkrat za vselej, za vse primere in za objavo v vseh oblikah izključno prenesejo na naročnika.

Primer 3:

Če naročnik ne sprejme avtorskega dela, ni dolžan plačati honorarja, ki je določen s to pogodbo in ne odškodnine za opravljeno delo.

Primer 4:

Avtor prenaša na naročnika naslednje avtorske pravice:

- pravico reproduciranja,
- pravico javnega prikazovanja,
- pravico razstavljanja,
- pravico distribuiranja,
- pravico uporabe v tiskanih in elektronskih medijih,
- pravico elektronskega reproduciranja,
- pravico dajanja na voljo javnosti, v celotnem in najširšem možnem obsegu, kot ga predvideva in omogoča veljavni Zakon o avtorski in sorodnih pravicah,
- pravico predelave,
- pravico priredbe,
- pravico druge vrste uporabe fotografij za potrebe naročnika.

Prenos avtorskih pravic na podlagi te pogodbe velja tako na področju Republike Slovenije kot tudi za tujino, glede na potrebe naročnika po tej pogodbi.

Naročnik ima pravico, da avtorske pravice, ki jih pridobi na podlagi te pogodbe prenaša naprej na tretje osebe, ne da bi za to potreboval izrecno soglasje avtorja in ne da bi za tak prenos avtorskih pravic moral avtorju izplačevati kakršenkoli dodaten avtorski honorar.

Avtorske pravice po tej pogodbi se prenašajo za ves čas, ko se varuje avtorsko delo, ki je predmet te pogodbe.

Primer 5:

Avtor s to pogodbo prenaša na založnika materialne avtorske pravice in druge avtorske pravice po ZASP za enkratno objavo v reviji /.../, za tiskano in elektronsko izdajo.

Avtor se zavezuje, da pravic na delu ali njegovih sestavinah ne bo prenesel tretjim osebam. Ta prepoved velja tudi za izdaje v samozaložbi.

Primer 6:

Avtor se obvezuje, da bo za naročnika opravil oz. izdelal in izročil fotografije za razstavo /.../, ki bo na ogled v /.../.

***

Avtor obdrži na delu moralne avtorske pravice, prenese pa na naročnika materialne avtorske pravice, kot sledi:

- vrsta pravice, ki se prenaša, oz. dogovorjena oblika izkoriščanja dela: pravica reproduciranja, pravica distribuiranja, pravica javnega prikazovanja, pravica dajanja na voljo javnosti, pravica predelave
- obseg prenesenih pravic: v celoti
- časovne omejitve: brez časovnih omejitev
- teritorialne omejitve: brez teritorialnih omejitev
- ali je prenos ekskluziven ali neekskluziven: ekskluziven
- ali lahko naročnik pridobljene pravice prenaša naprej: da

Primer 7:

Avtorica naročniku na fotografijah, ki so predmet te pogodbe prenaša naslednje materialne avtorske pravice:

- pravico reproduciranja v brošurah in drugih podobnih tiskovinah, vključno s shranitvijo avtorskega dela v elektronski obliki (tj. naložitve dela v digitalni obliki na trdem disku ali v delovnem spominu računalnika, na DVD-ju, CD-romu in drugih nosilcih podatkov za potrebe arhiviranja dela),
- pravico distribuiranja primerkov brošur in drugih podobnih tiskovin in
- pravico dajanja na voljo javnosti na internetni in facebook strani naročnika, v PR obvestilih, v internih publikacijah.

Prenos navedenih pravic je neizključen, časovno neomejen in velja za območje Republike Slovenije in uporabo na spletni in Facebook strani naročnika.

Primer 8:

Naročnik lahko predela avtorsko delo tako, da ga prilagodi tehničnim potrebam medija, v katerem je avtorsko delo objavljeno npr. tako, da naredi barvne popravke, popravke kontrastov, tehnične popravke, prilagoditev formata, dimenzij in druge v stroki običajne in utemeljene tehnične popravke.

Za vsakršno drugačno predelavo mora naročnik predhodno pridobiti soglasje avtorja, ki soglasja ne bo zavrnil iz nerazumnih razlogov.

OSEBNOSTNE PRAVICE

Primer 9:

Avtor zagotavlja, da ima pridobljene privolitve posameznikov, ki so upodobljeni na fotografijah, k objavam teh fotografij za namen po tej pogodbi. Avtor odgovarja za vso škodo, ki bi naročniku nastala iz tega naslova.

Primer 10:

Avtor jamči, da se z avtorskim delom ne kršijo avtorske in druge pravice tretjih oseb. V primeru takšnih kršitev se zavezuje naročniku povrniti škodo in stroške.

PREDPISI

- Zakon o avtorski in sorodnih pravicah - ZASP (1995 in spr.):
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO403>

HVALA ZA POZORNOST

Kontakt:

ursa.chitrakar@csh.si

www.csh.si